

ROBERT DAVID : BALLADA FRANCOIS VILLONHOZ *

Fordította: BERKÓ SÁNDOR

Míg lógni fogok, Mesterem,
s míg a végzetes kötelet
az állam alá tekerem,
hadd utánozzam éneked.
Gyöngyházból vannak gombjaim.
Ó, volt valaha vigasság itt.
A század áldozata vagyok,
én, örök diák, Róbert Dávid.

Vagy fojtsam el beszédemet
és menjek éhesen tova?
munkám s gyermekem nem lehet...
Ha lopnék, sem lenne csoda.
Hallgass, biztatom lányomat,
meghalok... ám lesz új világ itt —
és megsimítom a homlokát,
én, örök diák, Róbert Dávid.

A szeméten, ha ébredek,
s ha jó kedvem van, s álmaim
raja lepkeként átlebeg
a valóság korlátain,
a gyerekeket figyelem
s nem lehet, hogy e bús csodát itt,
amelyben élnek, meg ne lássam,
én, örök diák, Róbert Dávid.

AJANLÁS:

Még egy tyúkot se bántottam.
Érzéketlen gyomrom vásik,
halok, orrommal a nyomorban,
én, örök diák, Róbert Dávid.

A S S Z O N Y F Ő Z T E É T E L

Írta: SELLYEI JÓZSEF

Az ördögsuhaj ellopta a szántó parasztember ebédjét. De csak azért lopta el, mert minden este be kellett számolnia valamilyen csintalan gonosztettel az ördögök királyának — s nem azért, mintha éhes lett volna.

De az ördögök királya, aki minden egyes parasztember dolgát jól ismeri, most nem dicsérte meg a suhajt a csintalanságáért, hanem a károsult parasztember pártjára állt, a védelmébe vette.

Ugy megszidta a kis suhajt, hogy az ugyancsak megpirosodott a szégyentől. Aztán szigorú parancsot adott neki, hogy tegye jóvá a hibáját, valamiben legyen annak a parasztembernek a segítségére.

Másnap az ördögsuhaj, mint munkanélküli szolgáló sétált a határon. Olyan embernek látódott, akit a gazdája elzavart magától valami bűn miatt és most nincsen semmi dolga, csak a pacsirták ének-

* L. Birálataink közt Sándor László cikkét.

lését hallgatja a zengő világban.

Amikor a parasztember a földje végiben uj barázdába fordult, akkor a suhaj megállott mellette, hasznos munkát köszönt. A gazda visszamondta a fogadj-istent. Akkor a suhaj beszédbe elegyedett vele és aztán már vele járt a földje hosszán.

A gyeplőket tartotta, amik a lovak szájáig nyultak, hogy egyenes irányban lehessen megtartani őket. Az ostorral is szaporán pattogott, hogy a lovak vidámabban lépegensenek. És megegyezett a gazdával, hogy akkortól fogva a szolgája marad.

A gazda eltúrta, hogy a suhaj a szolgája maradjon, mert egészen ügyesnek találta és az a bohó még fizetést sem alkudott ki magának. Nem akart semmiféle fizetést, csak ott maradni a lovak mellett és pattogni az ostorral a lovak feje fölött.

Estélig szántották azt az ugarföldet. Este hazamentek a faluba, hogy kipihenjék magukat másnapra, a további szántó munkára.

A vén parasztembert csak nagyon szegényes vacsorával várta haza a fiatal menyecske-felesége, aki azt is rossz szemmel nézte, hogy a suhaj a házban marad.

De a gazda csak megcsöndesítette haragos feleségét, a suhaj is az ujdonsült gazdasszonyát, mert furulyát kerített elő a zsebéből és szép nótákat fütyörészett rajta a holdas éjszakában.

A parasztember másodnap reggel későcskén kelt föl, de csak még biztosabb volt a nyugodalmában, amikor látta, hogy a suhaj már mindent előkészített a napi munkához.

A lovak meg voltak etetve, meg voltak itatva, meg is voltak kefélve, hogy csak úgy csillogott a szőrük. A kocsin is már fönt volt az eke, talyiga, minden szerszám. De, hogy a borona egyik felét a suhaj nem tette föl a kocsira, azt a gazda nem vette észre.

A suhaj azonban tudta, hogy mit csinál. Mert ő jobban ismerte a gazda életkörülményeit, mint a gazda maga. De sem a céljáról, sem a szándékáról nem szólt senkinek semmit.

Fölkerekedtek a két piros lóval a gazda és a suhaj és elmentek a határba, hogy fölszántsák azt a földet, amelyet az előző napon nem végeztek el. Ott kurjantotta el a suhaj, hogy:

— Hanem nini, a borona felét bizony otthon felejtettem én!

— Az bizony nincsen itten, te suhaj — így a gazda.

— El is szaladok érte ezen nyomban — biztatta meg a suhaj a világot. — Amikorra kelmed befogja a lovakat, meg egyet kerül, akkorra már itt is leszek én.

És ahogyan ezt kimondotta, már a nyakába is kanyarította a lábait és elszaladt a faluba, a parasztember nádfődeles háza udvarára.

A menyecskénél akkor már éppen ott volt a szeretője, a falu papja. A szobában szerelmeskedtek, turbékoltak. De egyszerre csak a menyecske kinézett az ablakon és meglátta a suhajt, aki a ház felé szaladt.

Hirtelen az ómáriumba bújtatta a papot, a benne lógó ruhái közé, hogy láthatatlan legyen. És már a pitarajtóban várta, minek jön vissza a suhaj a határból?

— Minek gyüttél vissza? — kérdezte tőle.

A suhaj ijesztőt mondott:

— Azt parancsolta a gazdám, hogy a kelmed ruháit mind nyaláboljam össze az ómáriumban és vigyem föl a templomdombra megszáradni, mert már egészen megpilisznységnek.

— Bolond a te gazdád! — fakadt ki az asszony. — De hát azt én is megcsinálhatom, hogyha szól valaki. Te csak ereggy vissza szántani

földet.

De a suhaj nem hagyta magát:

— Egyenes parancs volt az én gazdám szava. Az én dolgom az, hogy engedelmeskedjek neki. Nekem engedelmeskedni köll annak az embernek, aki fölfogadott a szolgájának.

Nem szólt több szót, hanem berobogott a szobába, kinyitotta az ómárium ajtaját, átnyalábolta a benne lógó ruhákat és az egészet cipelte kifelé a házból.

Akkor a pap megszólalt a ruhák között:

— Háromszáz koronát adok itten neked, hogyha rögtön elengedsz és csöndben maradsz.

Ráállt a suhaj az ilyen alkura. Kiengedte a papot a ruhák közül, a ruhák szárítását rábizta az asszonyra, a vállára vetette a fél boronát és visszaszaladt a szántóföldre.

A pénzt a gazdájának adta, azt mondotta rá, hogy az asszonya küldi, a gazda csak tegye el ezt a jövedelmet, majd jó lesz valamire.

A vén paraszt csak elbámult, nem értett semmit a suhaj locsogásából. És este, amikor hazajöttek, megkérdezte a feleségétől, hogy hol szerezte azt a nagy summa pénzt, amit neki küldött?

Az asszony már sejtette, hogy a suhaj nem árulta el az igazat, hát ilyen mesét mondott:

— Az édesanyám küldte Királyrévből, hogy vegyek rajta perkálszoknyát. De éppen mostan nem köll nékem a perkálszoknya, hát elküldöttem azt a pénzt kigyelmednek, jobb lesz neki, mint hogyha nálam volna.

— És én vegyek neked perkálszoknyát? — kérdezte a gazda borongósan.

— Ne vegyen nekem semmit, tegye oda a pénzt, ahova kigyelmednek köll.

— Ezer helyre köll — mondotta a gazda — és a meg nem fizetett adó, a lejárt bankbéli váltó jutott rögtön az eszébe.

Nem is firtatta egy szóval sem tovább, hogy hogyan került idáig a királyrévi anya pénze, és miért ennyi, nem több, vagy nem kevesebb. Fáradt testével lefeküdt az ágyba, hogy másnapra kipihenje magát.

Másodnapon reggel a hámfát felejtette otthon a suhaj és amikor a mezőről visszajött érte, a menyecske a búzás verembe bujtatta el a papszeretőjét.

— Minek jöttél haza? — kérdezte a suhajtól méngesen, hogy már másodszer zavarta meg a szerelmeskedésüket.

És mondotta a suhaj:

— Hazaküldött a gazdám, hogy füstöljem ki a búzás vermet becsületes zsuppláanggal, hogy a zsiszikek elpusztuljanak benne.

És meg is gyujtott egy zsuppot és úgy füstölte a búzás vermet, hogy a pap majdnem megfulladt ott a verem mélyén.

Háromszáz koronás hallgatás díjért kiengedte a papot a búzás veremből, aztán a vállára kapta a hámfát és visszanyargalt vele a mezőre.

Harmadnapon az eketalyigát felejtette le a kocsiról és amikor visszajött érte, a menyecske a birkaólba bujtatta a papot. Leültette ott a sarokba és még be is takargatta a birkák trágyájával, hogy csak láthatatlan legyen.

De a suhaj előtt bizony hiába takargattak láthatatlannak valakit.

— Minek jöttél megint haza? — kérdezte a menyecske még mérgebben, mint az előző napokon.

— Annak, hogy kihányjam a trágyát a birkaistállóból — felelte a

suhaj az asszony nagy ijedtségére és rögtön elő is kerítette a vasvillát, a lapátot és a söpröt.

Háromszáz koronáért esett meg, hogy a suhaj a papot nem dobta ki lapáton az ólból, a bárányok golyós ganajával.

Az asszony esténként kitalált mesékkal hitegette a férjét a pénzküldések dolgában és az embere mindent elhitt neki.

Negyednapon a pap is fölkerelkedett az ő fehér lovaival és szántani ment a határra. A menyecske azt igérete neki, hogy majd jó ebédet főz és kihozza azt a papnak a mezőre.

A férjének sohase vitt ebédet a határra. A férje szalonnát szokott ebédelni a tarisznyából, vagy túrós gomolyát, úgyhogy az asszonynak övele sohase volt különösebb gondja.

De nem is tudta a méla parasztember, hogy micsoda történetek vonatkozásai fickándoznak az ő háza tájékán és a suhaj, akármennyire is vigyázta a gazdája dolgait, mégse volt árulkodó természetű, aki mindent elmondjon neki. A suhaj mindenről tudott, de csak maga csinálta a dolgait, a gazda tudta nélkül.

Akkor is, délben a suhaj fehér lepedőkkel takargatta be a piros lovaikat. Amikor az asszony ebédhordó szándékával körülnézett a faluvégéről a határon, akkor a férje fehérlepedős lovait gondolta a pap lovainak, hát feléjük indult a dűlőuton.

Amikor már közelebb ért hozzájuk és megismerte őket, akkor már tudta, hogy nem oda ér el, ahova elindult: a pap egy dűlővel odább van kelet felé. De már nem mert eltérni az egyenes útról, mert látta, hogy őt is felismerte csodálkozó embere.

Zavartan hebegte el az asszony, hogy ebédet hozott neki, mert már meguntta otthon az egyedüllétet és kikiváncsolt a jószagú vetések közé.

Méla embere nem is törődött szapora szóáradatával. Örült annak, hogy ime, egyszer meleg ételt is ehet a határon, jó tyuklevest és túrós-rétest. Őt csak idáig érdekelte az egész dolog és az se ütött szeget a fejébe, amikor így beszélt az asszony:

— Amott meg a papunkat látom delettetni. Az az Istenszolgája imádkozni szokott értünk, hogy a Teremtő Isten jó termést adjon a földjeinknek. Nincsen a papnak asszonya, alki friss ételt főzzen neki. Én ezt a siskákat meg elvinném neki, hogy egyszer ő is asszonyfözte ételt ehessen.

Mert annyi volt az az étel, hogy meg se ettek mindent, a túrós-rétes se fogyott el mindahány, a siskához meg éppen hozzá se nyultak.

— Majd én elviszem neki azokat a siskákat — kurjantotta a suhaj és már föl is kapta a kosarat, amiben a siskák voltak és szaladni kezdett a pap felé.

Csak egyetlen dűlön kellett végigmennie, hogy odaérjen a pap kocsijához. Hát amint a barázdán végigment, a siskákat mind belepotyogtatta a barázda aljába, úgy hogy üres volt a kosara, amikor a paphoz ért.

Szétvetett lábakkal állott meg a pap előtt és magasra emelt szával beszélt, minthogyha hadüzenetet hozott volna ellenséges királytól:

— Azt mondta a gazdám, hogy kigyelmed ne mérgesitse őt még itt is, vessen el a határból, bujjon el valahova a pokolba, mert ő idejön és agyonveri kigyelmedet, amiért elcsábította az ő hites feleségét.

Azzal el is fordult a paptól, visszaszaladt a gazdájához és annak azt mondotta, hogy a pap délideji beszélgetésre invitálja a gazdát addig, amíg a lovaik még nem ették meg a korpás szecskát, hát menjen oda.

A gazda föl is kerekedett és el is indult a barázdán végig. Ott sorba

megtalálta az elhullajtott siskákat. Nem tudta mire vélni, hogy az ő ügyes szolgálja így elhullatta őket, hát egyenkint mind fölszedegette őket és berakta a kötényébe. A pap azt hitte, hogy a gazda göröngyöket szedeget ellenevaló fegyvernek, hát gyáva ijedelemmel futott el a folyó felé, hogy ott valahol a sűrű bokrokban megbujjon a halálos veszedelem elől.

A parasztember nem értette meg a pap futását, de fáradt lábaival nem is eredt a nyomába, hanem visszafordult a saját kocsijához.

— Mindent tud a gazda és agyonveri mindakettejüket — riasztott rá a szolgálja az asszonyra is. És az asszonyra is rászakadt az ijedelem és amikor az embere a kocsihoz közelebb ért, ő is futásnak eredt, hogy megmenekedjen a veréstől.

A parasztember még butább lett az ilyen történések nézésében. A suhaj akkor megmagyarázta neki a dolgok összefüggéseit. De ő csak legyintett a kezével és nem látszott örülni annak, hogy így megtisztult a házatája, családi élete.

Neki a vérében csörgedező ösztönök diktáltak. És azért befogta a lovakat a szántáshoz és csak lépegetett az eke nyomában, minthogyha semmi megbolygató se történt volna vele sohasé.

NAGY ISTVÁN, A FESTŐ (1873—1937.)

Irta: DÉSI HUBER ISTVÁN

Nagy István művészete olyan, amilyen az élete volt: komor, társatlan, sulyos. Nehéz meghatározni a helyét festészetünkben, nem tartozott egyik iskolához sem és stílusát nem lehet levezetni az előtte élők vagy a kortársak munkáiból. És mégis: talán-talán a legtörzsökösebb magyar festő volt, akinek vérében, indulataiban ősi örökségként régi kietlenségek, rég volt bajok és nagy nekifeszülések láza lüktetett. Mig élt, kevesen tudtak róla, és még kevesebben szerették. A konzervatívoknak túl nyers volt, a haladóknak túl avitt: pedig nem volt se ez, se az — festő volt.

Nyugtalan festő és nyugtalan ember. Kóbor nomád, aki szüntelenül vándorolt egyik helyről a másikra. A Csiki hegyek közül jött, Pesten tanult, járt Münchenben, Párisban, Rómában, de mind ennek kevés köze volt művészetéhez. Töretlen lélekkel jött vissza a Nyugat nagy városai-ból, az maradt, aki volt: vidéki, a rög gyermeke; nem festett ott, a rajz sem izgatta különösen, csak ismerkedett, látott, s amit magábaszívott, nem változtatta meg az eszejárását, — izesebbé tette.

Járta a muzeumokat, nézte az életet, figyelte az embereket, majd hirtelen lendülettel otthagytott mindent és hazajött dolgozni. Elbujt a székely erdőkből, meghuzódott a Gyilkos tó körüli rengetegben és rajzolt, rajzolt szakadatlanul. Később a nagy magyar Alföldet kóborolta be. Egy csomó papírral, krétával a markában, járt a tanyák közt és közben rajzolt, mindig rajzolt. Lerajzolta a földeket, a házakat, a fákat, a vihart, a végtelenbe vesző messzeséget, az ott élő embereket. Ha utolérte az éjszaka, lefeküdt a földre, vagy behuzódott egy szénakazalba, csűrbe és másnap ment tovább. Elbeszélgetett az emberekkel, tudott a nyelvükön s azok szívesen ültek modellt neki. Még kell nézni, micsoda arcok kerültek így papírra: barbár, sötét férfifejek, kiszáradt, ráncos, vén nénikék, itt egy busa parasztkoponya olyan széles, konok, kimozdithatatlan,